

POHJOIS-SAVON JÄRJESTÖNEUVOSTO

Lausunto hyvinvointialueen palvelujärjestelmän uudistukseen

Järjestöneuvosto kiittää mahdollisuudesta lausua hyvinvointialueen palvelujärjestelmän uudistuksesta. Neuvosto korostaa seuraavien yleisperiaatteiden erityistä huomiointia lopullisia päätöksiä palvelujärjestelmän uudistuksesta tehtäessä:

1. Yhdenvertaisen palveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden tulee olla uudistusta voimakkaimmin ohjaava periaate.
2. Palvelutarpeen arviointi ja palveluiden tuottamisen tulee perustua ihmisten ja heidän elämäntilanteidensa moninaisuuden tunnistamiseen ja tunnustamiseen. Lainsäädännöllisesti velvoittavat, eri ihmisryhmiä koskevat vaikutusten arvioinnit on toteutettava erityisellä huolellisuudella osana uudistusta.
3. Edellytykset tarjota palveluita aidosti lähellä ihmisiä on turvattava.
4. Järjestöjen osaamista ja pitkäjänteiseen kehittämistyöhön perustuvia toimintatapoja ja -malleja on hyödynnettävä strategisesti, suunnitelmallisesti ja laaja-alaisesti ennaltaehkäisevien ja korjaavien palveluiden tuottamisessa ja kehittämisessä.
5. Toiminnallista ja rahoituksellista yhteistyötä on kehitettävä yhdessä järjestöjen kanssa systemaattisesti. Hyvinvointialueen ja järjestöjen välisen yhteydenpidon ja tiedonvaihdon käytäntöjä on parannettava merkittävästi. Lisäksi hyvinvointialueen henkilöstön toiminnallisia resursseja on kohdennettava tavoitteelliseen yhteistoimintaan järjestöjen kanssa.

Palvelutarpeen arvioinnissa neuvosto toivoo seuraavien näkökulmien erityistä huomiointia:

1. Yksittäisen väestöryhmän tuleva palvelutarve ei ole suorassa yhteydessä kyseisen väestöryhmän määrälliseen vähenemiseen. Esimerkiksi lasten ja nuorten sekä erilaisista hyvinvointiin ja toimintakykyyn vaikuttavista ongelmista kärsivien ihmisryhmien osalta, pahoinvointikehityksessä on jo nyt nähtävissä useita huolestuttavia kehityskulkuja.
2. Vähemmistöihin kuuluvien ihmisten erityiskysymysten tunnistaminen palvelujärjestelmän tasolla on perusteltua. Tiettyyn vähemmistöön kuulumisen itsessään vaikeuttaa ihmisten yksilöllisiä tarpeita huomioivien ja yhdenvertaisten palveluiden saantia.
3. Palvelutarpeet ja palveluiden tuottamisolosuhteet eroavat paikkakunnittain merkittävästi. Tämä on huomioitava palveluita alueellisesti kohdennettaessa ja toteutettaessa.
4. Järjestöjen rahoitusympäristössä tapahtuu lähivuosina merkittäviä muutoksia Opetus- ja kulttuuriministeriön valtionavustustason vähentyessä nykyisestä n. 15-prosenttia ja Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön (STEA) n. 30-prosenttia. Siten järjestöjen toiminta vähenee Pohjois-Savossa merkittävästi. Tästä seuraa voimakasta palvelutarpeiden kasvua eri ihmisryhmien kohdalla, johon hyvinvointialueen on itse vastattava.

Järjestöjen tunnistaminen yleishyödyllisinä, tuloksellisina ja kustannustehokkaina toimijoina

Järjestöt on tunnistettava yleishyödyllisinä toimijoina ja monipuolisina toimijoina lakisääteisten palveluiden tuottajaroolia laajemmin. Järjestöjen yleishyödyllinen toiminta on moninaista ja moninaisille ihmisryhmille kohdennettua. Yleishyödyllistä toimintaa tuotetaan vapaaehtoistoimintana mutta myös erityisosaamista edellyttävänä vaativana ammatillisena toimintana sekä asiantuntijatyönä. Järjestöjen toiminta on myös kustannustehokasta, esimerkiksi toiminnan ennaltaehkäisevyyden ja ammatillisesti järjestetyn vapaaehtoistoiminnan merkittävän volyymin vuoksi. Lisäksi uudistuksessa on korostettava Sosiaali- ja terveystieteiden palveluiden sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön keskinäisen integraation vahvistamisen merkitystä.

Hyvinvointialueen palvelustrategia perustuu

ennaltaehkäisevien ja perustason palveluiden vahvistamiselle, laadukkaalle ja asiakaslähtöiselle työnteolle, eri palveluiden yhteensovittamiselle sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Järjestöneuvosto ehdottaa seuraavia palvelustrategian tavoitteita tukevia ratkaisuja osaksi tulevaisuuden palvelujärjestelmää.

Yhdenvertaisuuden huomiointi digitaalisia palveluiden painoarvoa lisättäessä

Hyvinvointialue suunnittelee kattavansa 25-40 -prosenttia palveluista digitaalisesti. Pohjoissavolaisten edellytyksiä hyödyntää digitaalisia palveluita vaikeuttavat merkittävästi esimerkiksi ikään, kieleen, vammaisuuteen, toimintakyvyn ja terveyden eri osa-alueisiin, vajaatyökykyisyyteen, mielenterveyteen, sosioekonomiseen asemaan, traumaattisiin kokemuksiin sekä digitaalisten ja teknisten laitteiden puutteisiin liittyvät tekijät. Lisäksi verkkoyhteydet ovat paikoin riittämättömät. Neuvosto ehdottaa, että fyysisesti ihmisiä lähellä tuotettavat Digituki-palvelut vakiinnutetaan osaksi hyvinvointialueen palveluita yhteistyössä kuntien ja järjestöjen kanssa.

Hyvinvointialueen toiminnallisten resurssien kohdentaminen monisektoriseen ja -alaiseen yhteistoimintaan

Kokonaisjärjestelmän tasolla käytettävissä olevat resurssit tulevat vähenemään kunnissa, hyvinvointialueella ja kolmannen sektorin toimijoilla radikaalisti. Palveluiden uudistaminen ainoastaan sektorirajojen sisällä on ratkaisuna riittämätön. Hyvinvointialueen palvelustrategian tavoitteiden saavuttamiseksi olisi kriittisen tärkeää kehittää eri toimijoiden välistä yhteistoimintaa. Tämä on myös palveluiden yhteensovittamisen ja hoidon jatkuvuuden kannalta olennaista. Neuvosto ehdottaa, että hyvinvointialue määrittää henkilöstölleen yhdenmukaiset periaatteet ja työajalliset resurssit, joiden puitteissa hyvinvointialueen ammattilaiset voivat toteuttaa tavoitteellista ja suunnitelmallista yhteistoimintaa järjestöjen kanssa.

Hyvinvointikampus

Hyvinvointipisteet ovat uudistuksessa merkittävä osa palveluverkkoa. Neuvosto ehdottaa, että hyvinvointipisteiden sijaan, hyvinvointialue käynnistää yhdessä kuntien ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa yhteishankkeen, jolla perustetaan pohjoissavolaisten tarpeita vastaava hyvinvointikampusten verkosto. Hyvinvointikampukset toimisivat hyvinvointialueen, järjestöjen, kuntien ja muiden kansalaisyhteiskunnallisten toimijoiden paikallisina yhteistoiminta-alustoina hyvinvointialueen liikkuvien palveluiden palvelupaikkoina toimimisen lisäksi.

Hyvinvointialue rahoituksellisena kumppanina järjestöille

Rahoitusympäristön muutosten lisäksi, yksi merkittävä järjestöjen pitkäjänteistä toimintaa ja järjestöissä kehitettyjen tuloksellisten ratkaisujen vakiintumista vaikeuttava tekijä on valtakunnallisen rahoitusjärjestelmän hankepainotteisuus ja lyhytjänteisyys. Neuvosto ehdottaa, että hyvinvointialue turvaa omalta osaltaan mahdollisimman vakaan, ennakoitavan ja tuloksellista toimintaa pitkäjänteisesti ylläpitävän rahoituksen järjestöille. Järjestöt kykenevät usein tukemaan tuloksellisesti juuri niitä ihmisiä, jotka palvelujärjestelmästä, palveluista tai yksilöllisistä syistä eivät saa tarvitsemaansa tukea julkisen sektorin sosiaali- ja terveyspalveluista. Hyvinvointialueen avustusjärjestelmässä tulee keskittyä järjestöjen tulokselliseksi todennettujen toimintojen vakiinnuttamiseen ja laajentamiseen sekä hankerahoituksissa vaadittavien omarahoitusosuuksien kattamiseen. Hyvinvointialue on rahoituksellisena kumppanina ratkaisevan tärkeässä roolissa tukiessaan järjestöjä hankkimaan hyvinvointialueen rahoitusosuuteen nähden moninkertaiset resurssit pohjoissavolaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi yhdessä.

Pohjois-Savon järjestöneuvosto

Järjestöneuvosto on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton pohjoissavolaisia yhdistyksiä ja kansalaistoimijoita edustava yhteistyö- ja neuvottelutoimielin. Neuvoston tehtävänä on antaa lausuntoja ja kannanottoja järjestöjä ja pohjoissavolaisten hyvinvointia sekä hyvinvointipalvelua koskevissa asioissa sekä tukea omassa roolissaan järjestöjen toimintaa ja järjestöjen välistä yhteistyötä. Järjestöneuvosto on myös yksi hyvinvointialueen vapaaehtoisista vaikuttamistoimielimistä.

Neuvoston vaikuttamistoimintaa ohjaavat seuraavat järjestöneuvoston kokouksen hyväksymät vaikuttamistoiminnan periaatteet:

- *Ihmisten ja ihmisryhmien moninaisuus*
- *Järjestöjen moninaisuus*
- *Kansalaisyhteiskunnallisten toimijoiden merkitys & toimintaedellytykset*
- *Yhteistyön ja kumppanuuden merkitys*
- *Aluelähtöisyys ja alueellisuus*
- *Ratkaisuhakuisuus*

Järjestöneuvoston lausunto perustuu edellä kuvattujen periaatteiden lisäksi Pohjois-Savossa toimiville järjestöille tehdyn periaatekyselyn ja lausuntoluonnoksen kommentointikierroksen tuloksiin. Lausunnon on kirjoittanut järjestöneuvon työvaliokunta järjestöneuvoston kokouksen myöntämään mandaattiin perustuen. Tämän lisäksi järjestöneuvosto on rohkaissut järjestöjä toimittamaan hyvinvointialueelle järjestö- ja toimialakohtaisia lausuntoja, joissa kolmannen sektorin toimijat voivat nostaa esiin yksityiskohtaisempia huomioita esimerkiksi tietyn ihmisryhmän tai paikkakunnan erityiskysymysten osalta.

Järjestöneuvoston puolesta,

Tatu Tossavainen,
Pohjois-Savon järjestöneuvoston puheenjohtaja
+358404874806
tatu.tossavainen@nuortenpalvelu.fi